

การพัฒนาแนวทางการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ธณิศา สุขขารมย์^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) แบบ Exploratory Sequential Design มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ (2) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการ และ (3) เสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการ ดำเนินการเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนคณาบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) และระยะที่ 2 เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากประธานสาขาวิชาและอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการ จำนวน 105 คน วิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย พร้อมตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแนวทางที่พัฒนาขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการให้บริการวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.77) ปัญหาการให้บริการวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 1.11) ปัจจัยความสำเร็จโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.63) โดยปัจจัยสำคัญที่สุด คือการวิจัยและการบูรณาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.70) ผู้วิจัยได้พัฒนา SIS-D Model (Sustainable Information Science for Development Model) ตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย Input–Process–Output, 6 กลยุทธ์ยกระดับความยั่งยืน 6 แนวทางป้องกันและแก้ไขอุปสรรค และกลไกการพัฒนา 6 ประการ ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ขยายผลสู่มหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นทั่วประเทศ และตอบพันธกิจ "มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น" รวมถึงยุทธศาสตร์ความยั่งยืนของชาติ

คำสำคัญ : การบริการวิชาการ; สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์; มหาวิทยาลัยราชภัฏ; การพัฒนาท้องถิ่น

¹ อาจารย์ ดร., สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, อีเมล: Thanisa.suk@sru.ac.th

*Corresponding author: Thanisa.suk@sru.ac.th

ISSN: 3027-6977 (ออนไลน์)

Received: March 6, 2026; Revised: May 18, 2026; Accepted: May 24, 2026

Developing Academic Service Guidelines for Local Community Development: A Study of Information Science and Library Science at Rajabhat Universities

Thanisa Sukkharom^{1*}

Abstract

This research employed a Mixed Methods approach with an Exploratory Sequential Design. The objectives were to (1) examine the current state and problems of academic services to local communities provided by the Information Science and Library Science programs at Rajabhat universities; (2) investigate the success factors of such academic services; and (3) propose guidelines for developing academic services. The study was conducted in two phases. Phase 1 (qualitative) employed in-depth interviews with five Deans of the Faculty of Humanities and Social Sciences, and the data were analyzed using Thematic Analysis. Phase 2 (quantitative) administered a questionnaire to 105 program chairpersons and faculty members responsible for academic services, and the data were analyzed using descriptive statistics. The proposed guidelines were subsequently validated for content validity by 10 experts.

. The findings revealed that the overall current state of academic services was at a high level ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.77), while problems and obstacles were at a moderate level ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 1.11). The overall success factors were at a high level ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.63), with the most critical factor being Research and Teaching-Learning Integration ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.70). Based on the integrated findings, the SIS-D Model (Sustainable Information Science for Development Model) was developed following a Systems Approach comprising Input–Process–Output, six strategies for enhancing sustainability, six approaches for preventing and resolving obstacles, and six development mechanisms. The model is practical for implementation and scalable to other Rajabhat universities nationwide, supporting the "University for Local Development" mission and contributing to national sustainability strategies.

Keywords: Academic Service; Information Science and Library Science Program; Rajabhat University; Local Development

¹ Information Science and Library Science Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Surat Thani University, E-mail: Thanisa.suk@sru.ac.th

*Corresponding author: Thanisa.suk@sru.ac.th

ISSN: 3027-6977 (ออนไลน์)

Received: March 6, 2026; Revised: May 18, 2026; Accepted: May 24, 2026

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มีรากฐานและพันธกิจสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู (Office of the Council of State, 2004) ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสารไปสู่ชุมชนท้องถิ่น (Office of the Higher Education Commission, 2021; Phankhantod et al., 2023) อาจกล่าวได้ว่า "นักสารสนเทศในยุคปัจจุบันต้องเป็นผู้นำในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาและเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของมหาวิทยาลัยที่มุ่งรับใช้สังคม" อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า การบริการวิชาการของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏหลายแห่งยังขาดการบูรณาการที่เป็นระบบกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ การบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์บริบทและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงการออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการที่สอดคล้องกับศักยภาพของสาขาวิชาและความต้องการของพื้นที่ (Weerasuk et al., 2022) นอกจากนี้ ในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลและความรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา Naoyenpol (2019) เห็นว่า "การขับเคลื่อนชุมชนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องอาศัยการจัดการสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศแก่ประชาชนในท้องถิ่น" สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์จึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในด้านการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ทางวิชาการกับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระบรมราโชบาย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นด้วยองค์ความรู้และนวัตกรรม (Rajabhat University Presidents Council, 2017) การศึกษานี้ยังมุ่งเสนอแนวทางการพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการเรียนรู้จากการบริการชุมชน (Service-Learning) และการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Engagement) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง และการสร้างคุณค่าร่วมระหว่างสถาบันและชุมชน (Bringle & Hatcher, 2019) การประยุกต์ใช้แนวทางเหล่านี้ในบริบทของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ จะช่วยขับเคลื่อนการบริการวิชาการไปสู่ความยั่งยืนและเกิดผลกระทบเชิงบวกต่อท้องถิ่น (Butin, 2010)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือกรอบแนวคิด

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

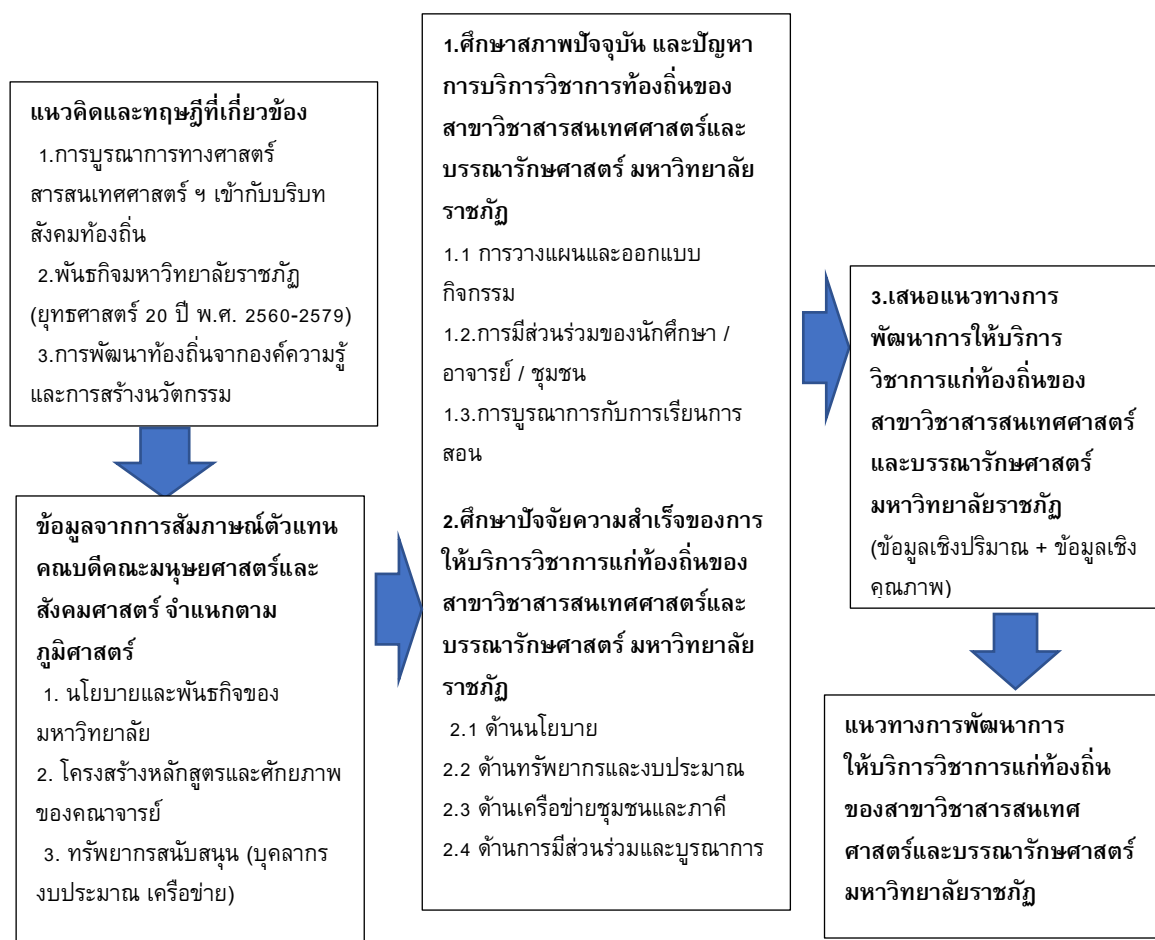
1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริการวิชาการ การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นพันธกิจหลักประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษาไทยที่มุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ตามความถนัดและความเชี่ยวชาญของแต่ละสถาบัน โดยทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางวิชาการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกและเสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของชุมชน (Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2022) ในเชิงรูปแบบ Upimaiathichai (2016) ได้ขยายขอบเขตให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทั้งวงกว้างและเฉพาะกลุ่ม ทั้งในและต่างประเทศ ผ่านการให้คำปรึกษา การวิจัย การฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น และการศึกษาต่อเนื่อง ทั้งแบบให้เปล่าและเชิงพาณิชย์ ขณะที่ Rawanavik (2022) เน้นย้ำว่านวัตกรรมการบริหารจัดการที่เปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับ Khenaphum et al. (2024) ที่ชี้ให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏมีบทบาทเฉพาะในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการบูรณาการพันธกิจการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ พร้อมธำรงรักษาและสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (Khruaeakao & Phromkao, 2024)

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏกับการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมีบทบาทเชิงรุกในการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการบริการวิชาการที่ออกแบบเฉพาะพื้นที่ตามพันธกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 และมาตรา 8 ซึ่งบัญญัติให้เป็น "สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" (Office of the Council of State, 2004) โดยดำเนินงานผ่านสถาบันวิจัยและศูนย์เฉพาะทาง พร้อมสร้างเครือข่ายไตรภาคีระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกประชาธิปไตยและสามารถพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (Suwanmongkol, 2014) รูปแบบการบริการวิชาการครอบคลุมการเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การวิจัยประยุกต์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน การแปลงผลงานวิจัยสู่การปฏิบัติ ตลอดจนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่ ทั้งด้านดิจิทัลทรานส์ฟอร์เมชัน (Digital Transformation) และการจัดการความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Office of the Council of State, 2004) ส่งผลให้มหาวิทยาลัยราชภัฏกำลังก้าวสู่การเป็น "สถาบันพัฒนาท้องถิ่นยุคดิจิทัล" ที่ยึดหลัก "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และสร้างโมเดลการพัฒนาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3. หลักสูตรสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์กับการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น หลักสูตรสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีบทบาทสำคัญในการบริการวิชาการเพื่อพัฒนาท้องถิ่นตามพันธกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ

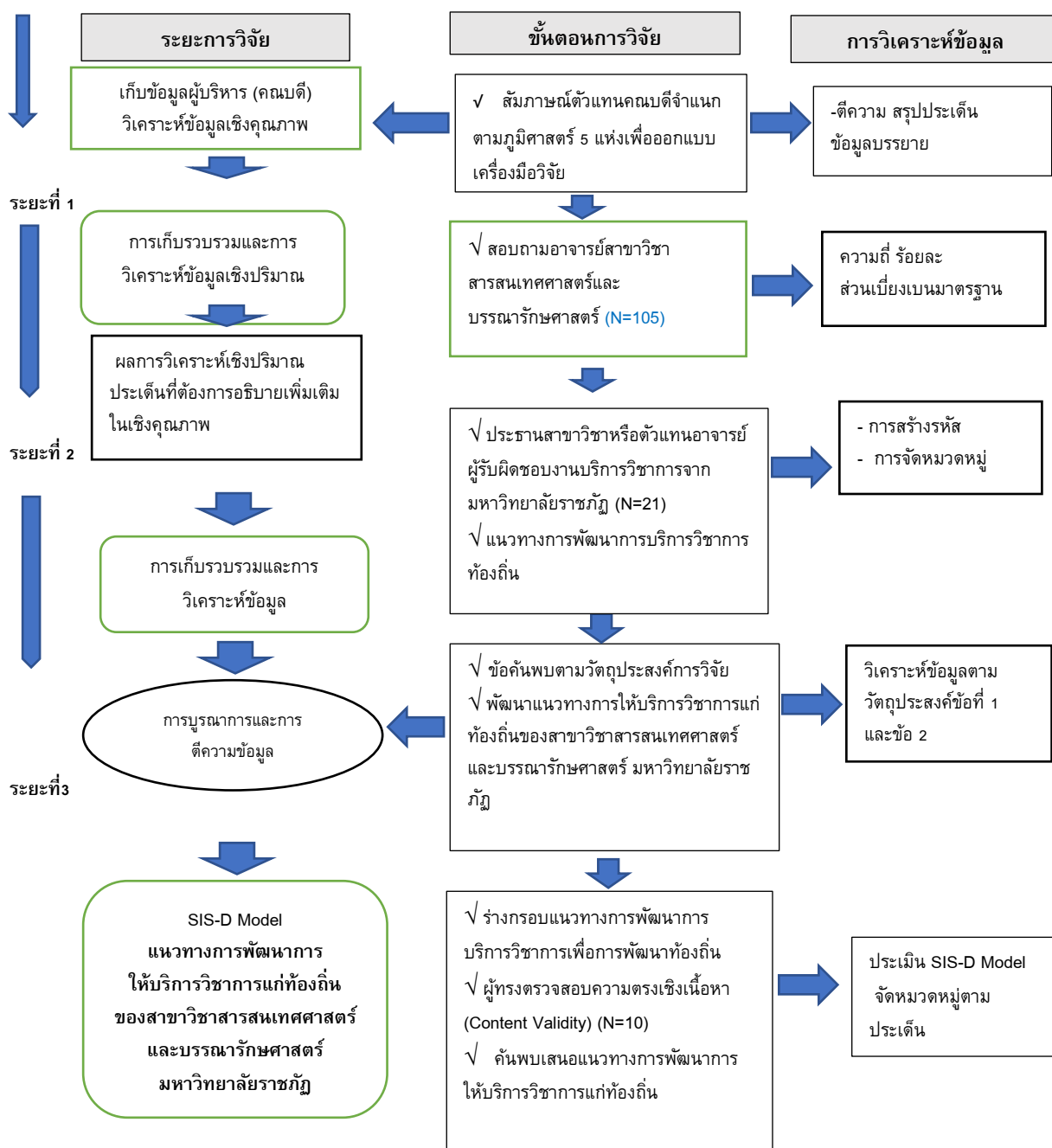
พ.ศ. 2547 ซึ่งบัญญัติให้เป็น "สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" (Office of the Council of State, 2004) บทบาทดังกล่าวครอบคลุมการจัดการความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการพัฒนาคลังความรู้ดิจิทัล (Digital Repository) ที่รวบรวมประวัติศาสตร์ชุมชนและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ตลอดจนการพัฒนาห้องสมุดและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกันยังเน้นการส่งเสริมทักษะการรู้สารสนเทศและการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) ให้แก่เยาวชน ผู้สูงอายุ และประชาชนในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักในการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีวิจารณญาณ การดำเนินงานยังบูรณาการการเรียนการสอนเข้ากับการบริการวิชาการ โดยให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติงานจริงและทำโครงงานวิจัยที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น พร้อมพัฒนาชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบรรณารักษ์ ครู และผู้นำชุมชน นอกจากนี้หลักสูตรยังปรับบทบาทของห้องสมุดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในสังคมดิจิทัลผ่านแนวคิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน (Learning Commons) ที่บูรณาการพื้นที่ทางกายภาพของห้องสมุดเข้ากับบริการสารสนเทศดิจิทัล ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การยกระดับคุณภาพการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความรู้ และการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิด



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีวิจัย



ภาพที่ 2 แสดงขั้นตอนการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ครอบคลุมสภาพปัจจุบัน ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยศึกษาภายใต้ประเด็นด้านนโยบายและพันธกิจของ

มหาวิทยาลัย โครงสร้างหลักสูตรและศักยภาพของคณาจารย์ ทรัพยากรสนับสนุน (บุคลากร งบประมาณ และเครือข่าย) ความต้องการของชุมชน การวางแผนและออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการ การมีส่วนร่วมของนักศึกษา อาจารย์ และชุมชน การบูรณาการกับการเรียนการสอน และระบบการจัดการความรู้และถอดบทเรียน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏที่เปิดสอนสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ หรือสาขาที่ใช้ชื่อหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามภูมิภาค

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม 2568 ถึงเดือนธันวาคม 2568

ผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระยะของการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ คือ ตัวแทนคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 5 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การกระจายเชิงภูมิศาสตร์ 5 ภูมิภาค ภูมิภาคละ 1 ท่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่ที่หลากหลาย

ระยะที่ 2 กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ หรือสาขาที่ใช้ชื่อหลักสูตรที่เกี่ยวข้องในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 105 ท่าน ผู้วิจัยกำหนดประชากรโดยรวมข้อมูลหลักสูตรที่เปิดสอนจากเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ร่วมกับการสอบถามอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรในแต่ละแห่ง (ข้อมูล ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2568) พบว่า มีมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เปิดสอนสาขาดังกล่าว จำนวน 21 แห่ง และตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี กำหนดให้แต่ละหลักสูตรมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 5 ท่าน รวมประชากรทั้งสิ้น 105 ท่าน ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Total Population Sampling) ซึ่งมีจำนวนสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่กำหนดไว้ที่ 83 คน

2) ผู้ให้ข้อมูลหลักเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประธานสาขาวิชาหรือตัวแทนอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 21 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์การมีประสบการณ์ในการรับผิดชอบงานบริการวิชาการของสาขาวิชาไม่น้อยกว่า 3 ปี

ระยะที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินการพัฒนาแนวทาง SIS-D Model (Sustainable Information Science) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน คัดเลือกแบบเจาะจง ตามเกณฑ์การมีประสบการณ์การทำงานบริการวิชาการไม่ต่ำกว่า 10 ปี ประกอบด้วย (1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ที่ไม่ได้สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 1 ท่าน (2) ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน และ (3) ตัวแทนอาจารย์จากสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามเขตภูมิศาสตร์ จำนวน 8 ท่าน

เครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 3 ฉบับ มีลักษณะและประเด็นข้อคำถาม ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ใช้ในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 ลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ชุด

1.1 แบบสัมภาษณ์ตัวแทนคณบดี ครอบคลุมประเด็นย่อย ดังนี้ (1) สภาพการบริหารจัดการ ปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาส (2) นโยบายและพันธกิจของมหาวิทยาลัย (3) โครงสร้างหลักสูตรและศักยภาพของคณาจารย์ (4) ทรัพยากรสนับสนุน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ และเครือข่าย (5) ความต้องการของชุมชน และ (6) แนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น

1.2 แบบสัมภาษณ์ประธานสาขาวิชาหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการ ครอบคลุมประเด็นย่อย ดังนี้ (1) การวางแผนและออกแบบกิจกรรมบริการวิชาการ (2) การมีส่วนร่วมของนักศึกษา อาจารย์ และชุมชน (3) การบูรณาการกับการเรียนการสอน และ (4) ระบบการจัดการความรู้และการถอดบทเรียน

2. แบบสอบถาม สำหรับอาจารย์สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และคำถามปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและปัญหาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น

ตอนที่ 3 คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น

3. แบบประเมิน SIS-D Model แบบประเมินแนวทางการบริการวิชาการสารสนเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (SIS-D Model) ลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ ครอบคลุมประเด็นความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ 2 ท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริการวิชาการ 1 ท่าน) ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นทดลองใช้ (Try-out) กับประธานสาขาวิชาหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ท่าน เพื่อปรับปรุงถ้อยคำ ลำดับคำถาม และระยะเวลาในการสัมภาษณ์ให้เหมาะสม

2. แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามทั้ง 30 ข้อ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.69-1.00 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 0.50 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของผู้ตอบ ความชัดเจนของภาษา และระยะเวลาในการตอบ พร้อมวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปยังผู้ให้ข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ใช้วิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายไว้กับตัวแทนคนบดีย ระหว่างวันที่ 22-28 สิงหาคม 2568 พร้อมขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูล

ระยะที่ 2 ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 รูปแบบ ดังนี้

1) เชิงปริมาณ ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามผ่านระบบ Google Form และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ร่วมกับการประสานงานทางโทรศัพท์โดยตรงกับอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถาม ดำเนินการระหว่างวันที่ 19 กันยายน 2568 ถึงวันที่ 7 ตุลาคม 2568

2) เชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทางโทรศัพท์กับประธานสาขาวิชาหรือตัวแทนอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการ ระหว่างวันที่ 15 กันยายน 2568 ถึงวันที่ 5 ตุลาคม 2568 พร้อมขออนุญาตบันทึกเสียง

ระยะที่ 3 ใช้วิธีการส่ง(ร่าง) แนวทาง SIS-D Model พร้อมแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และประสานงานทางโทรศัพท์เพื่อชี้แจงรายละเอียดเพิ่มเติม ดำเนินการระหว่างวันที่ 27 พฤศจิกายน 2568 ถึงวันที่ 6 ธันวาคม 2568

ทั้งนี้การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกกระยะเป็นไปตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยข้อมูลที่ได้อาจถูกเก็บรักษาเป็นความลับและนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามหลักการของ Exploratory Sequential Design (Creswell & Clark, 2011) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นพื้นฐานในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 จากนั้น นำผลการวิเคราะห์ทั้งสองระยะในระยะที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนคนบดียคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 5 ท่าน ตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 การถอดความและจัดเตรียมข้อมูล ผู้วิจัยถอดความจากไฟล์เสียงที่บันทึกไว้ระหว่างการสัมภาษณ์ให้ครบถ้วน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา แล้วจัดระเบียบข้อมูลตามประเด็นและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย (Inductive Content Analysis) ตามแนวทางของ Creswell & Clark (2011) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติในการจัดเก็บข้อมูลถอดความ การกำหนดและจัดเรียงรหัส การจัดกลุ่มหมวดหมู่ และการคำนวณความถี่ของประเด็นที่ปรากฏ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 อ่านข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมและสาระสำคัญ ก่อนการวิเคราะห์

1.2.2 กำหนดรหัสให้กับข้อความหรือหน่วยข้อมูลที่มีความหมายสำคัญ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.3 จัดกลุ่มรหัสตามความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของเนื้อหา เพื่อสร้างหมวดหมู่และประเด็นหลักที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.4 ดีความและสรุปความหมายของข้อมูลในแต่ละประเด็นหลัก โดยอ้างอิงข้อความจากการสัมภาษณ์เพื่อสนับสนุนการอธิบายและเพิ่มความน่าเชื่อถือของการวิเคราะห์

1.3 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนาจัดเรียงตามประเด็นหลักที่ได้จากการวิเคราะห์ โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์ในระบายนี้นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูลในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร จำนวน 105 ท่าน คัดเลือกแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ลงรหัสข้อมูล และบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สภาพปัจจุบัน ปัญหา และปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น โดยใช้ ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{x}$) เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตาม Srisa-ard (2017) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีระดับน้อยที่สุด

3) ข้อมูลจากคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น วิเคราะห์โดยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ประกอบความถี่ของประเด็นที่ค้นพบ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประธานสาขาวิชาหรือตัวแทนอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการ จำนวน 21 ท่าน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัยเช่นเดียวกับระยะที่ 1 ประกอบด้วย การถอดความและจัดเตรียมข้อมูล การวิเคราะห์เนื้อหาตามขั้นตอน 4 ขั้น (อ่านข้อมูลโดยรวม กำหนดรหัส จัดหมวดหมู่ และตีความสรุปผล) และการนำเสนอผลในรูปแบบการบรรยายเชิงพรรณนา ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในระบายนี้นำมาขยายความและสนับสนุนผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

2.3 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลายกลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนคณบดี (ระยะที่ 1) และประธานสาขาวิชาหรือตัวแทนอาจารย์ผู้รับผิดชอบงานบริการวิชาการ (ระยะที่ 2) เพื่อยืนยันความสอดคล้องและความครบถ้วนของข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์กลับไปยืนยันกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตีความ

ระยะที่ 3 การบูรณาการข้อมูลและการประเมิณรูปแบบ

ผู้วิจัยดำเนินการบูรณาการข้อมูล (Data Integration) โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในระยะที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในระยะที่ 2 มาเชื่อมโยงและสังเคราะห์ร่วมกัน ตามหลักการของ Exploratory Sequential Design (Creswell & Clark, 2011) เพื่อ

พัฒนาเป็นรูปแบบ SIS-D Model แนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชา
สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

จากนั้นผู้วิจัยนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ประเมินความ
เหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ โดยวิเคราะห์ข้อดีข้อด้อยด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ประกอบกับการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเปิดด้วยการจัดหมวดหมู่เนื้อหา เพื่อปรับปรุงรูปแบบให้
สมบูรณ์ก่อนการนำเสนอเป็นข้อค้นพบระยะสุดท้ายของการวิจัย

ผลการวิจัย

สามารถสรุปผลได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการให้บริการวิชาการ
แก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ดังนี้

ระยะที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์พบว่า สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และ
บรรณารักษศาสตร์กำลังเผชิญความท้าทายสำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านอัตลักษณ์และทิศทาง
สาขาวิชา พบว่า สาขาวิชายังคงยึดติดกับศาสตร์แบบดั้งเดิม ทำให้นักศึกษากังวลเรื่องโอกาสในการ
ทำงาน และชื่อสาขาวิชาไม่สะท้อนความเป็นปัจจุบัน รวมทั้งมีข้อจำกัดทางศาสตร์ที่ไม่สามารถพัฒนา
ไปสู่วิทยาการข้อมูล (Data Science) ได้ (2) ด้านความยั่งยืนและการเงิน งบประมาณลดลงตาม
จำนวนนักศึกษาที่ลดลง การบริการวิชาการแบบ "ให้เปล่า" ไม่สามารถดำเนินการต่อได้ และหลักสูตร
บางแห่งกำลังเผชิญการปิดตัวลง (3) ด้านบุคลากร มีการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงจากอาจารย์บางท่าน
และความกังวลเรื่องอนาคตเมื่อต้องไปสอนวิชาพื้นฐาน สำหรับสภาพการให้บริการวิชาการในอดีต
พบว่า มุ่งเน้นการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน การจัดห้องสมุดประชาชน การบริจาคหนังสือให้กับ
โรงเรียนและชุมชน โดยเป็นการบริการแบบ "ให้เปล่า" ไม่มีรายได้ กลุ่มเป้าหมายหลักคือ โรงเรียน
ตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล ชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย

ระยะที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 105 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ
80.00 ส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 50.48) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 60.95)
ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ (ร้อยละ 44.76) มีประสบการณ์ด้านการบริการวิชาการมากกว่า 10
ปี (ร้อยละ 56.19) และปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปี (ร้อยละ 34.29) มีดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.77) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่
(1) ด้านกิจกรรมบริการวิชาการ ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.63) (2) ด้านการบูรณาการและการประเมินผล
($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.76) (3) ด้านความร่วมมือและเครือข่าย ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.80) (4) ด้านภาวะ
ผู้นำและการบริหารจัดการ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.72) และ (5) ด้านทรัพยากรและงบประมาณ
($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.92) ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านกิจกรรมบริการวิชาการ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.63) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่
(1) กิจกรรมบริการวิชาการครอบคลุมศาสตร์ด้านสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์
($\bar{x} = 4.34$, S.D. = 0.63) (2) กิจกรรมมีความเหมาะสมตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่น

($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.72) และ (3) การสร้างประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ($\bar{x} = 4.24$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

1.2 ด้านการบูรณาการและการประเมินผล พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.76) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) สาขาที่มีการบูรณาการการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนและการวิจัย ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.67) และ (2) ผลการประเมินจากการให้บริการวิชาการถูกนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานครั้งต่อไป ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.85) ตามลำดับ

1.3 ด้านความร่วมมือและเครือข่าย พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.80) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) สาขาวิชา มีความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่นเพื่อให้บริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.16$, S.D. = 0.84) และ (2) ชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากการบริการวิชาการของสาขาได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.76) ตามลำดับ

1.4 ด้านภาวะผู้นำและการบริหารจัดการ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.72) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) โดยผู้บริหารมีวิสัยทัศน์การพัฒนางานบริการวิชาการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.74) (2) ผู้บริหารมีการกำกับติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.17$, S.D. = 0.79) และ (3) ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานด้านบริการวิชาการ ($\bar{x} = 4.08$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

1.5 ด้านทรัพยากรและงบประมาณ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.92) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) สาขา มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.79) และ (2) การจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.06)

2. ปัญหาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 1.11) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) ด้านทรัพยากรและบุคลากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.98) (2) ด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี ($\bar{x} = 3.24$, S.D. = 1.09) อยู่ในระดับปานกลาง (3) ด้านความต่อเนื่องและการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.09$, S.D. = 1.20) และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.71$, S.D. = 1.14) ตามลำดับดังนี้

1.2.1 ด้านทรัพยากรและบุคลากร พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.98) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) งบประมาณในการดำเนินโครงการมีไม่เพียงพอ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.96) (2) ภาระงานสอนและงานอื่น ๆ ส่งผลกระทบต่องานการให้บริการวิชาการ ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 1.01)

1.2.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐานและเทคโนโลยี พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.24$, S.D. = 1.09) พบว่า การขาดแคลนเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่ทันสมัยเหมาะสมสำหรับการให้บริการในพื้นที่ห่างไกล

1.2.3 ด้านความต่อเนื่องและการติดตามประเมินผล พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.09$, S.D. = 1.20) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) ขาดความต่อเนื่องของโครงการจึงเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ($\bar{x} = 3.22$, S.D. = 1.17) และ (2) ขาดระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องหลังสิ้นสุดโครงการ ($\bar{x} = 2.97$, S.D. = 1.24)

1.2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.71$, S.D. = 1.14) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) ชุมชนท้องถิ่นขาดความสนใจหรือไม่เข้าใจประโยชน์ของการเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการ ($\bar{x} = 2.85$, S.D. = 1.07) และ (2) ขาดความร่วมมือจากชุมชนหรือกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{x} = 2.57$, S.D. = 1.21)

ผลวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัย พบว่า

ระยะที่ 1 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบปัจจัยสำคัญ 5 ประการ คือ (1) โครงสร้างและนโยบายที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์และเป้าหมายชัดเจน มีรองคณบดีดูแลด้านพันธกิจสัมพันธ์เพื่อสังคม จัดตั้งคณะกรรมการพันธกิจสัมพันธ์ (2) การบูรณาการภารกิจทั้ง 4 ด้าน สามารถบูรณาการการผลิตบัณฑิต บริการวิชาการ การวิจัย และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในโครงการเดียว โดยนำนักศึกษาลงพื้นที่จริง พัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และสร้างโจทย์วิจัยจากปัญหาจริงในชุมชน (3) การสร้างรายได้และความยั่งยืน เปลี่ยนจากบริการแบบ "ให้เปล่า" เป็น "มีรายได้" ผ่านการจัดแข่งขันทักษะ การให้บริการจัดการข้อมูลและงานวิชาการ มีบางสาขาวิชาที่ทำรายได้ถึง 4 ล้านบาทต่อปี (4) การพัฒนาบุคลากร ส่งเสริมตำแหน่งทางวิชาการ สนับสนุนการอบรมเทคโนโลยีใหม่ และใช้ศิษย์เก่าเป็นทีมงาน และ (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งในระดับท้องถิ่น ชาติ และนานาชาติ โดยมองว่าไม่มี "คู่แข่ง" มีแต่ "คู่ค้า" เพื่อนร่วมคิด และกัลยาณมิตรทางวิชาการ

ระยะที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ปัจจัยความสำเร็จข้อมูลเชิงปริมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.63) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (1) การวิจัยและการบูรณาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.70) (2) การมีส่วนร่วมของนักศึกษาและชุมชน ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.72) (3) การพัฒนาบุคลากรและสถาบัน ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.80) และ (4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.94) มีดังนี้

1. ด้านการวิจัยและการบูรณาการเรียนการสอน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.70) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) การนำความรู้ทางวิชาการมาปรับใช้กับบริบทท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.63) (2) การใช้รูปแบบการเรียนรู้จากการปฏิบัติหรือ Service Learning ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.71) และ (3) การบูรณาการเนื้อหาการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ ($\bar{x} = 4.21$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

2. ด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษาและชุมชน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.72) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่

(1) การเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการช่วยพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของนักศึกษา ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.52) (2) ผู้นำชุมชนและองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและความร่วมมือกับโครงการบริการวิชาการของสาขาฯ ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 0.66) และ (3) การมีกระบวนการศึกษาความต้องการชุมชนก่อนดำเนินโครงการ ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ

3. ด้านการพัฒนาบุคลากรและสถาบัน พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$, S.D. = 0.80) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) การพัฒนาบุคลากรด้านการบริการวิชาการอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.78) (2) มีระบบการจัดการความรู้และฐานข้อมูลที่สนับสนุนการให้บริการวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.81$, S.D. = 0.87) และ (3) มหาวิทยาลัยมีการสร้างแรงจูงใจและระบบประกันคุณภาพที่ส่งเสริมให้อาจารย์ทำงานบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.76$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

4. ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ พบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.94) โดยเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน ได้แก่ (1) ความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการวิชาการ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.59) (2) สาขาวิชาสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเอกชนและองค์กรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.71) และ (3) สาขาวิชาสามารถสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเอกชนและองค์กรท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 1.00) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เสนอแนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่นของสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ข้อมูลเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ ครอบคลุมแนวทางการพัฒนา 5 ประการ ได้แก่ (1) การปรับเปลี่ยนพันธกิจหลัก จากการ "ให้เปล่า" เป็น "มีรายได้" จาก "รองบประมาณ" เป็น "สร้างงานเอง" และจาก "ห้องสมุดแบบดั้งเดิม" เป็น "ห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้" และโดยต้องหาจุดที่บุคคลภายนอกยินดีจ่าย (2) บริการที่ตอบโจทย์ความต้องการเร่งด่วน ได้แก่ การจัดการข้อมูลสำหรับนักวิจัย การจัดรูปแบบ APA การจัดทำบรรณานุกรม การพัฒนาระบบห้องสมุดโรงเรียน และการจัดการระบบสารสนเทศสองครั้งรวม กลุ่มเป้าหมายใหม่คือ นักศึกษาปริญญาโทและเอก นักวิจัย ผู้บริหาร และโรงเรียน (3) การปรับบทบาทบัณฑิต จาก "นักบรรณารักษ์" เป็น "นักสร้างสรรค์คอนเทนต์" ที่เป็นทั้ง นักเล่าเรื่อง (Storytellers) ผู้สร้างสรรค์เนื้อหา(Content Creators) ผู้เชี่ยวชาญสารสนเทศดิจิทัล (Digital Information Specialists) และผู้มีอิทธิพลทางสื่อสังคมออนไลน์(Influencers) (4) นโยบายระดับมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย การยกเลิกพันธกิจแบบเดิม การสนับสนุนการสร้างรายได้ การพัฒนาบุคลากรให้ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลง และ (5) กรอบการดำเนินงาน แบ่งเป็นระยะสั้น (ศึกษาตลาด พัฒนาศักยภาพ นำร่อง สร้างเครือข่าย) ระยะกลาง (ขยายบริการ กระบวนการออกแบบร่วมกับชุมชน (Co-Design) การวัดผลถึงผลกระทบที่ได้รับ) และระยะยาว มีรายได้มั่นคง เป็นที่ยอมรับระดับชาติ หรือมีเครือข่ายนานาชาติ)

การบูรณาการข้อมูลและพัฒนา SIS-D Model จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ประกอบกับความความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ 10 คน ผู้วิจัยพัฒนาแนวทางการบริการวิชาการในรูปแบบ SIS-D Model (Sustainable Information Science for Development Model) หรือ

"การบริการวิชาการสารสนเทศศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" ซึ่งออกแบบตามแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) ประกอบด้วย Input–Process–Output มีกลไกพัฒนาและระบบประเมินผล บริบทภายนอกของโมเดลสอดคล้องกับ (1) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ (2) กรอบแนวคิดสมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (ENT) และ (3) แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 20 ปี ดังรายละเอียดนี้

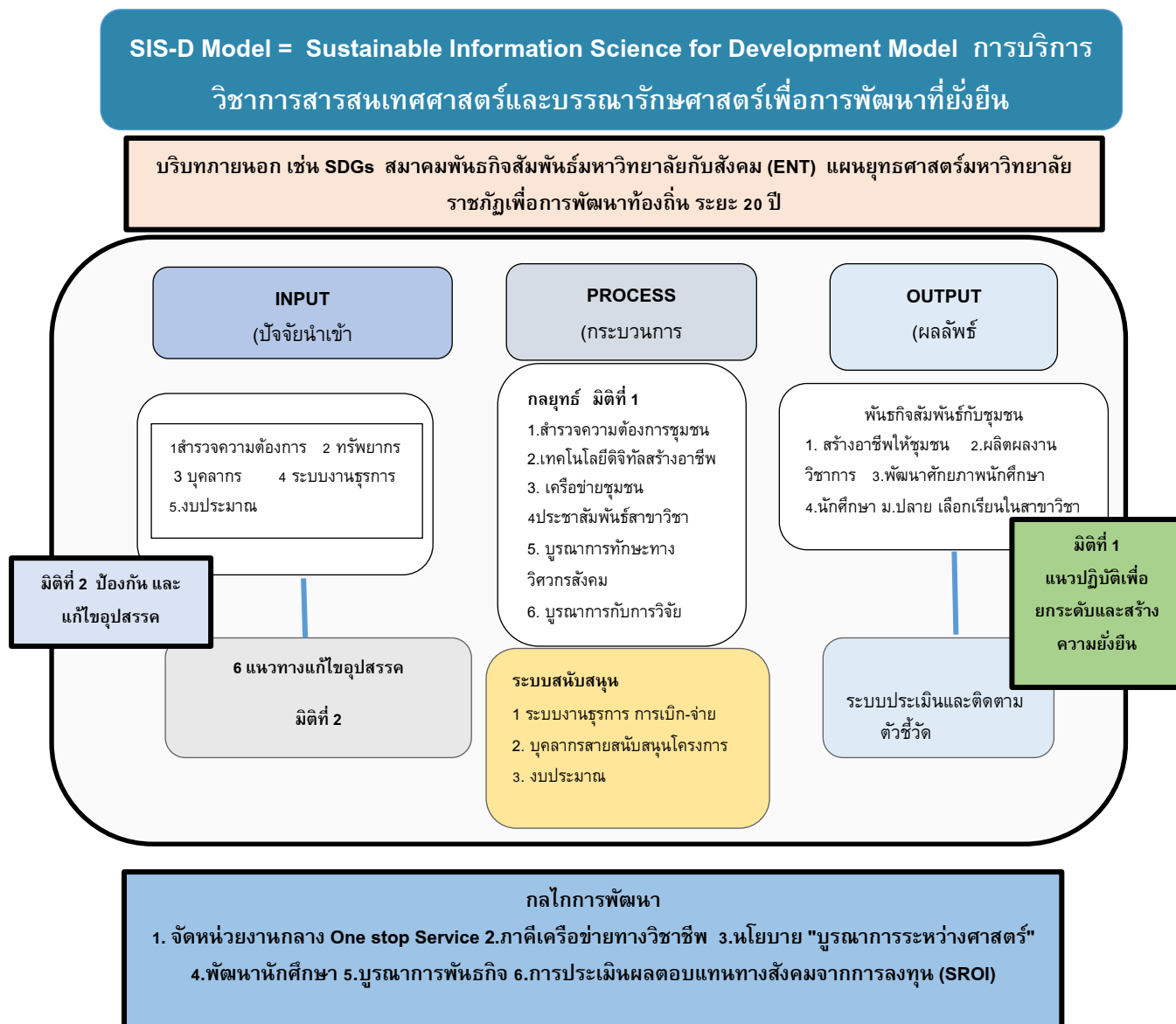
1. ปัจจัยนำเข้า (Input) กำหนดปัจจัยนำเข้า 5 ประการ ได้แก่ (1) การสำรวจความต้องการชุมชน (2) ทรัพยากรทางกายภาพและดิจิทัล (3) บุคลากร ทั้งอาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรสายสนับสนุน (4) ระบบงานธุรการที่มีประสิทธิภาพ และ (5) งบประมาณที่เพียงพอ

2. กระบวนการ (Process) แบ่งเป็น 2 มิติ มิติที่ 1 แนวปฏิบัติเพื่อยกระดับและสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 6 กลยุทธ์ ได้แก่ (1) การสำรวจความต้องการชุมชน (2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสร้างอาชีพ ผ่าน E-Book สื่อดิจิทัล การตลาดออนไลน์ และการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) (3) การสร้างเครือข่ายชุมชนร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล โรงเรียน และห้องสมุดประชาชน (4) การประชาสัมพันธ์สาขาวิชาผ่านกิจกรรมให้ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ AI แก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (5) การบูรณาการทักษะวิศวกรรมและรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการรับใช้สังคม (Service-Learning) เข้ากับรายวิชา และ (6) การบูรณาการกับการวิจัยเพื่อพัฒนาเป็นผลงานทางวิชาการ ส่วนมิติที่ 2 แนวทางป้องกันและแก้ไขอุปสรรค ครอบคลุม 6 ปัญหา ได้แก่ ขั้นตอนเอกสาร และการเบิกจ่ายซับซ้อน ข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากรสนับสนุน การบริหารเวลาและกลุ่มเป้าหมาย การขาดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสาขา การพัฒนาศักยภาพนักศึกษา และภาระงานอาจารย์

3. ผลลัพธ์ (Output) SIS-D Model มุ่งสร้างพันธกิจสัมพันธ์กับชุมชน 4 ประการ ได้แก่ (1) การสร้างอาชีพให้ชุมชน โดยชุมชนสามารถนำทักษะดิจิทัลไปใช้ในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน (2) การผลิตผลงานวิชาการ โดยบูรณาการงานบริการวิชาการกับการวิจัยและการตีพิมพ์เผยแพร่ (3) การพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้มีทักษะวิชาชีพและภาวะผู้นำจากการปฏิบัติจริง และ (4) การเพิ่มจำนวนนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เลือกเรียนในสาขาวิชา

4. กลไกการพัฒนา (Development Mechanisms) ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ (1) การจัดตั้งหน่วยงานกลางแบบ One Stop Service และหน่วยบริหารจัดการทุนวิจัย (PMU) (2) การสร้างภาคีเครือข่ายทางวิชาชีพระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ (3) นโยบาย "บูรณาการระหว่างศาสตร์" ส่งเสริมการพัฒนาร่วมกัน(Co-Creation) ข้ามสาขา (4) การพัฒนานักศึกษาผ่านการเรียนรู้เชิงรุก Active Learning (5) กลยุทธ์ "1 โครงการ 4 พันธกิจ" และ (6) การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) และเชื่อมโยงกับ SDGs

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งสองระยะร่วมกับข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยพัฒนา SIS-D Model (Sustainable Information Science for Development Model) "การบริการวิชาการสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน" ตามแนวคิดเชิงระบบ ประกอบด้วย Input–Process–Output และกลไกการพัฒนาและระบบประเมินผล เพื่อตอบพันธกิจ "มหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่น" และขยายผลสู่มหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นเพื่อตอบยุทธศาสตร์ความยั่งยืนของชาติ ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 SIS-D Model การบริการวิชาการสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Information Science for Development)

ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน ให้ความเห็นตรงกันว่าร่าง
แนวทาง SIS-D Model มีจุดเด่นสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างที่ชัดเจนและเชื่อมโยงเป็นระบบ กลยุทธ์ "1
โครงการ 4 พันธกิจ" ที่เป็นนวัตกรรมโดดเด่น การวิเคราะห์ปัญหาที่ตรงจุด การเน้นเทคโนโลยีดิจิทัล
และ AI สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของสาขา และการใช้ SROI เป็นเครื่องมือวัดผลที่ทันสมัย ส่วน
ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ควรเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดทำแผนปฏิบัติการแบบมีกรอบระยะเวลา
และจัดทำโครงการที่เห็นผลได้รวดเร็ว (Quick Win Projects) การพัฒนาคู่มือปฏิบัติงานและเครื่องมือ
สำเร็จรูป การจัดตั้ง PMU อย่างเป็นรูปธรรม การเพิ่มมิติด้านการจัดการข้อมูลชุมชนและเมตาดาต้า
(Metadata) การรู้สารสนเทศและการรู้เท่าทันสื่อ (MIL) โมเดลเครือข่ายความร่วมมือ (Consortium)
สำหรับการพัฒนาท้องถิ่น และการสร้างแผนการบริหารการเปลี่ยนแปลง

การอภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ผลการวิจัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.77) สะท้อนว่าสาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ยังคงดำเนินการกิจตามอัตลักษณ์ "มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น" อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านกิจกรรมบริการวิชาการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.63) สอดคล้องกับข้อเสนอของ Fitzgerald et al. (2016) พบว่า การบริการวิชาการที่ประสบความสำเร็จต้องออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศักยภาพของสาขาวิชาและความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ด้านการจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.06) ขณะที่ข้อค้นพบเชิงคุณภาพตัวแทนคณบดีจาก 5 ภูมิภาค ยังพบว่า การให้บริการวิชาการในลักษณะ "ให้เปล่า" ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากงบประมาณที่ลดลงตามจำนวนนักศึกษา ประกอบกับบางหลักสูตรกำลังเผชิญภาวะการปิดตัวลงได้ยืนยันว่า การให้บริการแบบ "ให้เปล่า" ไม่อาจดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ Weerasuk et al. (2022) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ การบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคใต้ พบว่า โครงการบริการวิชาการส่วนใหญ่จัดในลักษณะ "ไม่คิดค่าใช้จ่าย" และผู้บริหารประสบปัญหา "งบประมาณไม่ต่อเนื่องและไม่เพียงพอ" สะท้อนปัญหาเชิงระบบที่สาขาวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำลังเผชิญร่วมกันทั่วประเทศ

2. ปัจจัยความสำเร็จของการให้บริการวิชาการแก่ท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.63) ทั้งนี้ ผลการวิจัยเชิงปริมาณได้นำมาขยายผลปัจจัยความสำเร็จ 5 ประการที่ตัวแทนคณบดีจาก 5 ภูมิภาค ได้นำเสนอข้อมูลไว้การวิจัยระยะที่ 1 (ข้อมูลเชิงคุณภาพ) โดยปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการวิจัยและการบูรณาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.70) โดยเฉพาะการนำความรู้ทางวิชาการมาปรับใช้กับบริบทท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.63) และรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการรับใช้สังคม (Service-Learning) ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.71) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงคุณภาพเรื่องการบูรณาการ "1 โครงการ 4 พันธกิจ" ข้อค้นพบที่น่าสนใจที่สุดคือ การเข้าร่วมโครงการบริการวิชาการช่วยพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของนักศึกษา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในรายชื่อ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.52) ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนแนวคิดรูปแบบการเรียนการสอนที่บูรณาการรูปแบบการเรียนรู้ผ่านการรับใช้สังคม ดังที่ Narong & Hallinger (2023) พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับนโยบายวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยครั้งนี้ พบช่องว่างระหว่างการตระหนักรู้กับการปฏิบัติ (Awareness–Implementation Gap) ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กล่าวคือ ตัวแทนคณบดีให้ความสำคัญด้านความร่วมมือกับเครือข่าย ดังที่ปรากฏในบทสัมภาษณ์ว่า "ไม่มีคู่แข่ง มีแต่คู่แข่ง" และผู้ตอบแบบสอบถาม ยอมรับว่าความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการบริการวิชาการ ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.59) แต่ด้านการสร้างเครือข่ายในภาพรวมกลับมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 3.59$, S.D. = 0.94) แสดงให้เห็นว่าสาขาวิชา ยังขาดกลไกเชิงโครงสร้างที่เปลี่ยนการตระหนักรู้สู่การปฏิบัติจริง ดังนั้น กลยุทธ์ "1 โครงการ 4 พันธกิจ" ที่ปรากฏสอดคล้องกันทั้งสองระยะ

จึงนับเป็นนวัตกรรมการบริหารที่บูรณาการพันธกิจหลักทั้ง 4 ด้านของมหาวิทยาลัยให้เป็นเอกภาพ (Boyer, 1996)

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการวิชาการ จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ (ระยะที่ 1) และเชิงปริมาณ (ระยะที่ 2) ตามรูปแบบการวิจัยแบบ Exploratory Sequential Design ประกอบกับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน ผู้วิจัยได้พัฒนา SIS-D Model (Sustainable Information Science for Development Model) บนพื้นฐานแนวคิดเชิงระบบ Input–Process–Output ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 การเปลี่ยนกระบวนทัศน์จาก "การให้เปล่า" สู่ "การสร้างรายได้" ดังที่บทสัมภาษณ์ตัวแทนคณบดีได้สะท้อนไว้ในระยะการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบเชิงปริมาณที่พบว่า การจัดสรรงบประมาณสำหรับการบริการวิชาการแก่ท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 1.06) และปัญหาอุปสรรคที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ งบประมาณในการดำเนินโครงการไม่เพียงพอ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.96)

ประการที่ 2 มีกระบวนการ 2 มิติ ที่บูรณาการการพัฒนาเชิงรุก (6 กลยุทธ์) เข้ากับการแก้ไขอุปสรรคเชิงรับ (6 แนวทาง) ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลการวิจัย Thomas et al. (2023) ที่ศึกษาบทบาทของมหาวิทยาลัยในการขับเคลื่อนการพัฒนาภูมิภาค พบว่า มหาวิทยาลัยที่สามารถสร้างผลกระทบเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องดำเนินพันธกิจหลายมิติควบคู่กัน โดยบูรณาการการสอน การวิจัย และพันธกิจสัมพันธ์กับสังคมเข้าด้วยกัน ซึ่งไม่สามารถแยกการขับเคลื่อนเชิงรุกออกจากการจัดการอุปสรรคเชิงรับได้

ประการที่ 3 การปรับนิยามบทบาทวิชาชีพจาก "นักบรรณารักษ์" สู่ "นักสร้างสรรค์คอนเทนต์" โดยโมเดลดังกล่าวเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) กรอบแนวคิดสมาคมพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (ENT) และยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏระยะ 20 ปี

เมื่อพิจารณาภาพรวมข้อค้นพบเชิงปริมาณด้านปัญหาการบริการแก่ท้องถิ่น พบว่า ด้านทรัพยากรและบุคลากรเป็นมิติที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงที่สุด ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = 0.98) ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นงบประมาณดังที่ได้นำเสนอไว้ในประการที่ 1 และเมื่อสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพสามารถระบุประเด็นเชิงกลยุทธ์ที่ต้องเร่งพัฒนาได้ 2 ประการสำคัญ คือ ประการแรก คือ ทรัพยากรและงบประมาณ ซึ่งได้รับการยืนยันทั้งจากค่าเฉลี่ยปัญหาในระดับมิติและคำให้สัมภาษณ์ที่สะท้อนว่าการบริการแบบ "ให้เปล่า" ไม่อาจสร้างความยั่งยืนได้ และ ประการที่สอง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะ "ผู้ร่วมตัดสินใจ" ซึ่งแม้จะมีค่าเฉลี่ยปัญหาลดลง ($\bar{x} = 2.71$, S.D. = 1.14) แต่ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า การบริการวิชาการที่ผ่านมามีลักษณะที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดและส่งมอบบริการให้ชุมชนแบบบนลงล่าง (Top-Down) ดังนั้น การที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่ได้มองว่าประเด็นนี้เป็นปัญหา จึงมิได้หมายความว่าชุมชนมีส่วนร่วมดีอยู่แล้ว หากแต่สะท้อนว่ากระบวนการออกแบบร่วมกับชุมชน (Co-Design) ยังไม่ได้ถูกฝังเข้าไปในระบบตั้งแต่ต้น ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Cruz & Giles (2000) และ Stoecker (2005) ที่ระบุว่า การยกระดับชุมชนให้เป็น "ผู้ร่วมตัดสินใจ" มากกว่า "ผู้รับบริการ" ยังคงเป็นช่องว่างสำคัญของระบบอุดมศึกษา ทั้งนี้ SIS-D Model จึงเป็นการตอบโจทย์ช่องว่างดังกล่าวผ่านกลยุทธ์ "การสำรวจความต้องการของชุมชน" ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

แบบมีส่วนร่วมที่มีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Participatory Research: CBPR) (Israel et al., 2013)

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏควรประยุกต์ SIS-D Model ในระดับคณะและสาขาวิชา พร้อมจัดตั้งกลไกสนับสนุน (One Stop Service, PMU) เพื่อลดอุปสรรคเชิงโครงสร้าง ควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรและสร้างชุมชนนักปฏิบัติระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏ
2. การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดลในมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งอื่นและมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีพันธกิจด้านท้องถิ่น เพื่อยืนยันการขยายผลของโมเดล รวมถึงพัฒนาตัวชี้วัด SROI ที่เหมาะสมกับบริบทสาขาวิชา

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารรับรองเลขที่ SRU-EC 2025/092 ประเภทรับรองการยกเว้นพิจารณาจริยธรรม (Exemption)

เอกสารอ้างอิง

- Boyer, E. L. (1996). The scholarship of engagement. **Journal of Public Service and Outreach**, 1(1), 11–20.
- Bringle, R. G., and Hatcher, J. A. (2009). Innovative practices in service-learning and curricular engagement. **New Directions for Higher Education**, 2009(147), 37–46. <https://doi.org/10.1002/he.356>.
- Butin, D. W. (2010). **Service-learning in theory and practice: The future of community engagement in higher education**. New York: Palgrave Macmillan.
- Cruz, N. I., and Giles, D. E., Jr. (2000). Where's the community in service-learning research Michigan **Journal of Community Service Learning**, Special Issue, 28–34.
- Creswell, J. W., and Clark, V. L. P. (2011). **Designing and conducting mixed methods Research**. (2nd ed.). Los Angeles: Sage Publications.
- Israel, B. A., Eng, E., Schulz, A. J., and Parker, E. A. (Eds.). (2013). **Methods for community- based participatory research for health**. (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30, 607–610.
- Khenaphum, S., Suktam, W., and Chantanukul, W. (2024). The role of Rajabhat University as a university for local development]. **Rajabhat Surin Academic Journal**, 2(1), 49–70. [In Thai]

- Khruaeakao, N., and Phromkao, W. (2024). Strategies of Surindra Rajabhat University and local development]. **Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak**, 11(2), 29–42. Retrieved from https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434/article/view/279990 [In Thai]
- Naoyenpol, A. (2019). Information management for community development toward a learning society. **Journal of Information Science**, 37(1), 42–58. [In Thai]
- Office of the Council of State. (2004). พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 [Rajabhat University Act B.E. 2547]. Retrieved from <https://www.mhesi.go.th/images/2563/pusit/legal-all/6p2547.pdf> [In Thai]
- Office of the Higher Education Commission. (2021). รายงานสถานการณ์อุดมศึกษาไทย พ.ศ. 2564 [Report on Thai higher education situation 2021]. Bangkok: Author. [In Thai]
- Office of the Permanent Secretary, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2022). คู่มือการประเมินการกำหนดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) [Manual for the assessment of higher education institution categorization (Revised ed.)]. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. [In Thai]
- Phankhantod, C., Saenwa, S., and Nokkaew, C. (2023). Local wisdom in Western regional traditions of Thailand. **Journal of Library Science, Srinakharinwirot University**, 16(1), 55–70. [In Thai]
- Rajabhat University Presidents Council. (2017). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) [20-year strategic plan of Rajabhat Universities for local development (2017–2036)]. Bangkok: Author. [In Thai]
- Ramaley, J. A. (2014). The changing role of higher education: Learning to deal with wicked problems. **Journal of Higher Education Outreach and Engagement**, 18(3), 7–22.
- Rawanavik, K. (2022). Management innovation for community participation in local development. **Journal of Philosophical Vision**, 28(1), 130–145. [In Thai]
- Weerasuk, P., Sacchanand, C., and Ekpetch, C. (2022). Academic services for local development of the Office of Academic Resource and Information Technology at Rajabhat Universities in Southern Thailand. **Journal of Information and Learning**, 33(1), 123–133. <https://doi.org/10.14456/jil.2022.12> [In Thai]
- Srisa-ard, B. (2017). การวิจัยเบื้องต้น [Basic research] (10th ed.). Bangkok: Suweeriyasarn. [In Thai]
- Suwanmongkol, P. (2014). The role of Rajabhat University in civic education for democracy. **Praewa Kalasin Academic Journal, Kalasin Rajabhat University**, 1(1), 100–108. [In Thai]

- Stoecker, R. (2005). **Research methods for community change: A project-based approach.** Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Thomas, E., Pugh, R., Soetanto, D., and Jack, S. L. (2023). Beyond ambidexterity: Universities and their changing roles in driving regional development in challenging times. **The Journal of Technology Transfer**, 48(6), 2054–2073. Retrieved from <https://link.springer.com/article/10.1007/s10961-022-09992-4>
- Upimaiathichai, T. (2016). **Principles of educational institution management in the educational reform era.** Phitsanulok: Naresuan University Press. [In Thai]